

AISTIEN • Avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä

ARKTIKA -LUONTOTILA

Pilottiraportti

Jyränkölän Setlementti/
Heinolan kansalaisopisto
Esa-Pekka Karvinen,
Jenny Saarela
9.5.2014

Sisällys

1. Pilotin tausta ja tarkoitus.....	3
2. Toimijat.....	4
3. Tavoitteet	4
4. Toiminnan suunnittelu	4
5. Toiminnan toteutus	5
6. Tulokset	7
7. Arviointi	8
8. Tiedotus.....	8
9. Tulosten jatkohyödyntäminen	9

1. Pilotin tausta ja tarkoitus

Aistien – avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä –projektissa kehitetään moniaistista tilaa työvälineenä, jolla voidaan tukea yhteisöllistä oppimista, elämyksellisyyttä, sekä toimintaan osallistuvien ihmisten aktiivista kansalaisuutta, osallisuutta ja voimaantumista. Projektissa testataan, miten moniaistinen tila toimii erilaisten ihmisten avoimena oppimisympäristönä, kohtaamis- ja rentoutumispaikkana. Aistien – avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä –hanke on Pohjois-pohjanmaan ELY –keskuksen rahoittama ESR –hanke. Hallinnoijana toimii Laurea ammattikorkeakoulu. Muina osatoteuttajina toimivat Jyränkölän Setlementti/Heinolan kansalaisopisto, Hämeen kylät ry, Lapin maakuntamuseo, Päivälehdin museo, Vantaan kaupungin Vantaan Valo ja Monitoimikeskus Lumo sekä Metropolia-ammattikorkeakoulu.

Jyränkölän Setlementti/Heinolan kansalaisopisto testaa ja toteuttaa pilottitiloja multimediapohjaisina moniaistisina oppimis- ja kokemustiloina. Perinteisiä sisustusmateriaaleja käyttäen ja modernia tekniikkaa hyödyntäen luodaan uudenlainen tila, jossa yhdistyy oppimisympäristöjen moninaiset muodot. Kansalaisopiston toiminnassa tilaa testataan ja hyödynnetään opetuksessa.

Ajatus Arktika -pilottitilasta syntyi vuonna 2012 toteutetun Luontotilan pohjalta. Toteutuksen jälkeen tilan päätoimijalle kehittyi ajatus toteuttaa kokemuksellinen retki moniaistisessa tilassa, dokumentaation ja audiovisuaalisen esityksen kautta lintumaailman ehkä kiihkeimpään muuttoaikaan toukokuussa itäisellä Suomenlahdella. Monille ihmisille ilmiö on tuntematon, mutta lintuharrastajille yksi vuoden kohokohdista Suomessa. Lisäksi tilan toiminnassa oli mahdollista toteuttaa moniaistisessa oppimisympäristössä tiedon jakamista luonnon tapahtumista lintumuuton maailmassa. Tieteellisen tulkinnan mukaan linnut eivät kuulu napa-alueiden vakiintuneeseen eliöstöön suuremmalta osin vaan vaeltavat lämpimiltä seuduilta napa-alueille pesimään ja lisääntymään. Päiväntasaajan seudulta ja lauhkeammilta palearktisilta seuduilta, joita tunnetaan maailmassa kolmella eri alueella: Itäinen eli Itämeren alueen ja sieltä Arktikselle siirtyvät linnut, Etelä-Amerikan vaelluksen kohti Pohjois-Amerikkaa ja Alaskaa sekä Himalajan ja Intian alueen suurvaellukset vuoristo ylängöille Himalajan yli Sundarbanin suistoalueelta Tyynen valtameren altaan reunalta.

Kuvasarjan osalta tilan tarkoitus oli kertoa modernilla ajalla tapahtuvasta retkeilystä, visuaalisesta kokemuksesta retkikohteesta ja kuvata nykyaikaisia retkeilijöitä. Retkeily mielletään nykypäivänä erilaisten extreme -ohjelmien aikakaudella voimakkaiden kokemusten hankkimiskanavaksi. Tämä on osittain aiheuttanut ihmisten vieraantumisen tavallisesta luonnosta ja erityisesti lähiympäristöstään. Ympäristötieteen piirissä on jonkin verran tutkittu ihmisten oman elinympäristön mieltämistä arvokkaaksi sekä luonnoltaan säilyttämisen arvoiseksi. Toisaalta extreme -ajattelu ja esimerkiksi Lapin mieltäminen erämaaksi ja ainoaksi oikeaksi luontokokemukseksi on ollut osaltaan aiheuttamassa eteläisen Suomen luonnonsuojelullista katastrofia. Vanhempi sukupolvi osaa paremmin mieltää oman elinympäristön tärkeyden, nuoremmat sukupolvet ovat vaarassa ajautua luonnonymmärtämisen ulkopuolelle voimakkaasti elektronisissa ja kaikkialta tulvivan median myllerryksessä kannettavine monimultimedialaitteidensa kera.

Luonto on monille ihmisille paikka jossa hiljentyä, äänimaisema pelkkänä vuodenaikaisajankohtaan sopivana lintujen ääninä (nauhoitettuja lintujen ääniä CD levyllä), jotka kuvasarjan pyöriessä kuuluivat kaiuttimista. Tilan yksi päätarkoitus oli myös tietopuolisen annin ohella tarjota paikka jossa viivähtää rentoutumassa ja vaikkapa syömässä eväitä työpäivän tiimellyksen keskellä.

2. Toimijat

Tilan toteuttajina ja samalla varsinaisena kohderyhmänä oli Jyränkölän Settlementin Mediapaja –työpajalla toimiva Esa-Pekka ja hänen mukanaan Arktika –luontomatalla ollut ystävä. Tilan tehtävänä oli tuoda Aistien –menetelmää heille tutuksi ja samalla toimia heille työvälineenä. Aistien –hankkeen koordinaattori oli mukana seuraamassa tilan toteutusta.

Tilan toteuttajien tehtäviin kuuluivat tilan kokoaminen, materiaalien hankinta ja organisointi sekä tilan sisustaminen. Tilassa hyödynnettiin lintujen ääniä sisältäviä äänitteitä, jotka olivat pitkän linjan lintuharrastajan äänittämiä. Äänimateriaalin miksaamisen toteutti tilan kokoaja. Jyränkölän Mediapajan työpajaliset avustivat tilan toteutuksessa tarpeiden mukaisesti. Yhteistyö oli saumatonta tilan rakentamisen, valvomisen ja muun toiminnan puitteissa. Heinolan kansalaisopiston osahankkeella on jo omat rutiininsa tilojen valmisteluun ja mm. Esa-Pekka on ollut mukana Aistien avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä hankkeen toteutuksissa jo aikaisemmin. Aistien –menetelmän hyödyntäminen sujui näin erittäin hyvin.

Moniaistisen tilan välillisenä kohderyhmänä olivat etupäässä alueen asukkaita, ohikulkijoita ja Jyränkölän Settlementin omaa henkilökuntaa

3. Tavoitteet

Tavoitteet Arktika -pilottitilassa olivat luoda vierailijoille mahdollisimman hyvin aistittava luontokokemus moniaistisen tilan kautta. Tila rakennettiin aulatilaan, joka on yksi Jyränkölän/Heinolan kansalaisopiston sisääntuloväylistä, tällä haettiin niin sanottua spontaania kosketusta, eli tehdä tila mahdollisimman helpoksi lähestyä. Tavoitteena oli myös tuoda aistien –menetelmää edelleen tutummaksi toteuttajille työmenetelmän näkökulmasta.

4. Toiminnan suunnittelu

Toiminnan suunnittelu alkoi Arktika -tilan suhteen vuoden 2012 syksyllä. Aikaisempi luontotila oli yleisölle avoimena samaisena syksynä ja se sai hyvän ja kannustavan vastaanoton. Luontotilan yleisöstä kevyellä kyselyvälineellä referoitu halukkuus kansalaisopiston luonto ja retkeilyopetus sekä muun toteutettavien projektien suhteen oli kannustava. Keväällä 2013 toteutetussa Runotila pilotissa tunne retkikokemustilasta vahvistui entisestään. Esa-Pekka oli toteuttajana mukana myös runotilan toteutuksessa. Myös runotilassa hyödynnettiin lähiluonnon valokuvia tilan aistielementteinä. Runotilan palaute ohjasi myös Arktika –tilan suunnitteluun.

Suunnitteluvaihetta Esa-Pekka kuvaa näin: ”Kertoessani retkikavereilleni suunnitelmistani he innostuivat myös asiasta. Jo Luontotilassa rakentamis- ja suunnitteluvaiheessa 2012 mukana ollut kaverini osallistui tilan ideointiin ja sen suunnitteluun. 2013 Arktika retkeä suunniteltaessa tein selkeän kuvaussuunnitelman ja etenin suunnitelmassa kuvaten retken aikana sellaisia kuvia, jotka

parhaiten vastaisivat dokumentoivasti Arktika-tilan tarkoituksia, muun luontodokumentaation ohessa. Hyödynsin myös jo arkistoissani olevia kuvia, erityisesti lintujen ja lintuparvienv kuvissa koska, niiden kuvaamiseen käytettävä tekniikka on täysin erilaista verrattuna retkidokumentaatioon käytettävistä laitteista.”

5. Toiminnan toteutus

Arktika -tilan ideointi ja valmistelu toteutettiin syksyn 2012 ja kevään 2013 aikana. Itse retki jolloin Arktika -tilan materiaali kuvien osalta kerättiin, oli 11.-17.5.2013. Tilan suunnittelua tehtiin syksyn 2013 aikana ja moniaistinen tila oli avoinna yleisölle 7.-10.1.2014. Tilan toteutus yleisön näkökulmasta oli erittäin hyvä toteuttaa keskellä talvea. Vuoden pimeimpään aikaan ja pakkasten paukuksessa kevät herätti tilan kokeneissa poikkeuksellisen iloisia tunnelmia.

Moniaistisuuden osalta tilassa hyödynnettiin kuuntelu, katselu ja koskettelu alueita. Kuvat heijastettiin kuvasarjana teltan seinälle. Äänet tuotettiin kaiuttimista stereona kannettavan tietokoneen toimiessa niin äänien kuin kuvienkin audiovisuaalisten osien esitysalustana. Materiaali pöydällä oli yleisön katseltavissa ja myös käsiin otettavissa eli materiaaleja oli mahdollista selata ja tutkia. Tilassa pidettiin esillä aitoja havaintovihkoja, piirroksia, karttoja, tietotauluja, lintukirjoja sekä kiikarit. Teltan heijastepinnan (kuvan projisointipinta) alapuolelle rakennettiin aidosta kaislasta, kivistä ja tekemunista linnunpesä. Munat maalattiin lokinmunien sävyyn.

Rekvisiitan asettelu ja tunnelma pyrittiin tekemään havaintosijan ”työpöydän” näköiseksi. Teltan muun sisustuksen kautta pyrittiin luomaan mahdollisimman hyvin tunnelmaa retkiolosuhteista (havuja, oksia). Myös mahdollisimman mukavan olotilan ja katselu sekä kuuntelu kokemuksen saavuttamiseksi käytettiin omasta organisaatiosta löytynyttä sohvia. Jatkuvana toistuva kuvasarja ja lintujen äänet olivat kiinnostusta herättäviä ja houkuttelevia. Sellaisetkin ihmiset jotka muuten eivät välttämättä tulisi kiinnostuneiksi pilotista, kuultuaan tuttuja lintujen ääniä lähestyivät tilaa ennakkoluulottomasti.

Kuvan ja äänen käyttö pääelementtinä tilassa oli osallistujien mielestä hyvä. Lintujen laulu äänitettyinä ja suodattamattomana luonnon äänineen omassa elinympäristössä on voittamaton elementti aistien -luontotilassa. Eniten pöydän tavaroista kiinnosti ja yleisö arvuutteli ”Finnstickiä” eli aitoa Suomalaista harrastajien keksimää ”staijikeppiä” jolla kiikari voidaan keskiosataan kannattaa kepin päällä ja tukea keppiä rintaa vasten jolloin kädet ovat lepoasennossa alempana.

Jos pitää kiikareita tunnin käsillään, silmien tasalla saa ne varmasti tärisemään häiritsevästi. Havaintovihkot olivat myös kiinnostuksen kohteina, samoin piirrokset.

Kuvia moniaistisen Arktika –tilan toteutuksesta.

Moniaistisuutta hyödynnettiin tilassa kaikkien aistien osalta.

Näköaisti	heijastetut kuvat, tilan materiaalit
Kuuloaisti	lintujen äänet, musiikki
Hajuaisti	luonnonmateriaalien tuoksut
Makuaisti	makuaistia ei erityisesti huomioitu tilassa
Tuntoaisti	tilan materiaalit

6. Tulokset

Tila oli yleisölle avoimena 7.-10.1.2014. Tilassa vieraili osallistujalistan mukaisesti yhteensä 26 henkilöä. Tila sai positiivista palautetta tilan rakenteesta ja keväisen luonnon esittelemisestä piristävänä tekijänä talven keskellä.

Arktika –tila toteutettiin suunnitelman mukaisesti ja suunnitellut sisällöt toimivat hyvin tilan toteutuksessa. Tilan sijainti Jyränkölän ala-aulassa keräsi enemmän vierailijoita kuin syrjemmässä olevaan luokkatilaan toteutettu tila. Talossa vierailijat kulkivat pilottitilan ohi ja tämä lisäsi tilassa vierailun helppoutta.

Alkuperäinen suunnitelma oli, että kuvamateriaali olisi staattisia, toimitettuja kuvan ja tekstin yhdistelmiä. Puolensa pelkän toimitetun materiaalin suhteen oli ideana tutkia sitä, miten aistien tila toimii ilman ATK ja multimedia laitteita. Toteutuksessa päädyttiin kuitenkin hyödyntämään tietotekniikkaa sähköisten kuvien ja äänen kautta. Äänitteen suhteen valittiin konservatiivinen linja, Luontotilan äänen muodosti musiikillisesti taidollisen mediapajalaisen säveltämä musiikki ja luonnon äänet ja yhteen nivottu multimediaesitys kuvien kera.

Kuvien ja äänien valinnassa hyödynnettiin raakamateriaalin käyttämistä aistien herättämiseksi. Esimerkiksi lintujen äänet sisällytettynä niiden omien elinympäristöjen äänillä olivat erittäin tehokkaita. Silmät suljettuina, sohvalla istuen kuultaessa kaulushaikaran kummaa huhuilua ja taustalla kuuluva etäinen käen kukunta luovat maiseman johon voi upota aistillisesti, samoin kurkien suolla suorittama soidin huutelu joka salomaisemassa kaikuu kilometrien päähän, ja kaiku, joka luo autenttisen syvyyden äänimaisemaan.

Toteuttajille syntyi enemmän intoa tutkia erilaisia oppimisympäristöjä ja erityisesti niitä prosesseja jotka toimivat oppimisalustoina kun tieto ja taito erityisesti harrastusympäristöissä siirtyy sukupolvelta ja harrastajalta toiselle. Sosiokonstruktivistinen menetelmä toimii myös huomattavan hyvänä tapana opettaa mitä tahansa asiaa ryhmässä jossa dynaamisesti erilaisen oppimismenetelmän omaavat jäsenet didaktisen kolmion piirissä sisäistävät asioita. Tilan toteutuksen tuloksena voidaan todeta olevan toteuttajien osaamisen ja menetelmään liittyvän kiinnostuksen lisääminen työmenetelmänä, sekä tilan aiheen onnistunut esiintuonti osallistujille.

7. Arviointi

Arktika -tilan aukiolon yhteydessä vierailta pyydettiin palautetta suullisesti. Palaute Arktika -tilasta oli positiivinen ja tämänkaltaisia tiloja toivottiin enemmän. Varsinaisia ongelmia ei pilottitilassa ilmennyt. Suunnitelmaan liittyvänä muutoksena oli tilan toteutusaikataulun muutos. Aluksi tila oli tarkoitus toteuttaa syksyllä 2013, mutta se siirrettiin tammikuuhun 2014. Toteutuksen yhteydessä huomattiin, että tilan aukioloaika olisi voinut olla pidempi. Tila olisi voinut olla viikon sijasta avoimena esimerkiksi kaksi viikkoa. Näin tila olisi tavoittanut enemmän osallistujia.

Tilan toteuttajat toimivat suunnitelman mukaisesti. Suunnitelma oli tehty tarkasti ja selkeästi. Sen pohjalta oli toteutusvaiheessa helppoa toimia. Toimijoiden työskentelystä huomasi, että aistien –menetelmän hyödyntäminen ja moniaistisuuden lisääminen työmenetelmänä toimi hyvin oman kiinnostuksen kohteen esille tuonnissa ja antoi lisää innostusta toteutukseen. Tilan toteuttaminen toimi toteuttajille itsenäisenä projektina, joka antoi hyvin kokemuksia aistien –menetelmän toimivuudesta suunnittelusta tilan päätökseen asti. Esa-Pekka kommentoi kokemustaan näin: ”Hanke on mahdollistanut itselleni kaksi erilaista saman aiheen sisältämää pilottia ja olen yllin kyllin tyytyväinen saamiini kokemuksiin ja hankkeen antamiin oppimismahdollisuuksiin. Niistä olen yksinomaan tyytyväinen että olen saanut olla mukana. Pilotti-ideoinnissa haluaisinkin innostaa muita heittäytymään mukaan ja rakentamaan omannäköisiä ja omista intuitioista kumpuavaa materiaali toisten kokemusmaailman perusteiksi.”

Toimijat kokivat, että hankkeen toiminta ja aistien –menetelmä on erittäin avara ja monipuolista kokemusympäristöä hyödyntävää toimintaa. Erityisesti kiinnostusta herätti erilaisten alustojen vaikutus ihmisten aistien herättämiseen ja ihmisen kehittymisen sekä oppimisen syntyymiseen.

8. Tiedotus

Arktika -tilan tiedotuksessa hyödynnettiin Aistien –hankkeen www-sivuilla (www.laurea.fi/aistien) ja Jyränkölän www-sivuilla (www.jyrankola.fi) julkaistuja mainoksia, sekä Heinolan kansalaisopiston Facebook –sivuilla ja Aistien –hankkeen blogissa (<http://aistien.blogspot.fi>) julkaistuja tiedotteita. Tiedote välitettiin myös Aistien –hankkeen Heinolan osahankkeen yhteistyöverkostolle sähköpostitse. Lisäksi tilasta tiedotettiin ilmoitustauluihin toimitetuilla julisteilla. Yksi tiedotuksen väline tilan kohdalla oli myös viidakkorumpu, osallistujalta toiselle. Tilan aukiolo oli rajattu viikon mittaiseksi ja viidakkorummun aktiivinen toimiminen olisi kaivannut pidempää aukioloa.

Tiedotuksessa hyödynnettiin valmiita tiedotuskanavia. Tiedotus jäi osittain puutteelliseksi lehtimainoksen puuttumisen vuoksi. Lehtimainoksella voidaan saada tiloihin enemmän osallistujia. Uusia tiedotuskanavia ja myös lehtimainoksen hyödyntämistä tulee pohtia tulevien pilottitilojen toteutuksen yhteydessä.

Arktika –tilan mainos/juliste.

9. Tulosten jatkohyödyntäminen

Arktika –tilan toteutuksen jälkeen tilasta saatua kokemusta on hyödynnetty toteuttajien vetämissä lintu ja lähiluontoon liittyvissä ohjaushetkissä. Kokemuksia hyödynnetään jatkossakin aiheisiin liittyvissä tilaisuuksissa. Toteuttajille tila antoi uutta oppia ja jatkototeutuksen osalta on suunniteltu kolmatta luontoon liittyvää moniaistista tilaa, jossa voidaan keskittyä toteutuksen näkökulmasta uusiin ideoihin, suuntauksiin ja toteutusmuotoihin. Uuden tilan toteutusta on suunniteltu syksyille 2014. Toteuttajat totesivatkin, että menetelmää voidaan jatkohyödyntää, sillä ihmisten luonnonymmärryksen ja oman elinympäristön luontoarvojen sisäistämisessä riittää tänä extreme ja

kokemusperäisen wau –elämän kulussa työnsarkaa. Toteuttajille menetelmä on selkeästi antanut ideoita ja innostusta uusien moniaististen tilojen toteuttamiseen.

Tila toimi myös aistien –menetelmän havainnollistajana. Toteutuksen aikana osallistujat saivat tietoutta aistien –menetelmästä ja tämän sekä menetelmän hyödyntämistä luontoteeman tai muiden teemojen esittelyssä nähdään toivon mukaan tulevaisuudessa myös muissa toiminnoissa, osallistujien toteuttamina. Tila toimi menetelmän levittämisen näkökulmasta hyvänä esimerkkinä. Seuraavien pilottitilojen toteutuksessa huomioidaan tilasta saadut kokemukset, sekä erityisesti tiedotukseen ja tilan aukioloon liittyvät kehittämistarpeet.

